

Jačanje saradnje zainteresovanih strana za tranziciju sistema centralnog grejanja i hlađenja (CGH)

REHEATEAST Policy Brief br. 2 | Podrška upravljanju i uključivanju zainteresovanih strana za održivu tranziciju sistema grejanja

Nadovezujući se na brojne konsultacije i istraživanja sprovedena u okviru projekta REHEATEAST, **Policy Brief br. 2** ukazuje na specifične strukturne prepreke i nedostatke u upravljanju koje su identifikovale zainteresovane strane širom Istočnog dunavskog regiona. Ovaj dokument podvlači proaktivne korake neophodne za ubrzanje tranzicije sistema centralnog grejanja i hlađenja (CGH), naglašavajući ključnu ulogu saradnje zainteresovanih strana, kao i ciljano osmišljenih mera prilagođenih pojedinačnim zemljama.

Zašto je saradnja zainteresovanih strana važna

Sistemi centralnog grejanja i hlađenja postaju sve značajniji za ostvarivanje ciljeva energetske tranzicije i energetske sigurnosti Evrope, uključujući i zemlje Istočnog dunavskog regiona. Rast troškova energije, klimatski ciljevi, zastarela infrastruktura i potreba za smanjenjem zavisnosti od uvoznih fosilnih goriva povećavaju pritisak za modernizaciju postojećih sistema grejanja. Istovremeno, iskustva širom Evrope pokazuju da uspešna tranzicija sistema CGH ne zavisi samo od investicija i novih tehnologija, već i od **efikasne saradnje između vlada, gradova i opština, komunalnih preduzeća, investitora, aktera u stambenom sektoru i korisnika**. Jača koordinacija i inkluzivnije donošenje odluka prepoznaju se kao ključni uslovi za ubrzanje tranzicije, naročito na lokalnom nivou, gde lokalne samouprave imaju presudnu ulogu u koordinaciji zainteresovanih strana i sprovođenju održivih rešenja u oblasti grejanja.

Ključni izazovi u upravljanju i sprovođenju tranzicije sistema CGH

Stabilni okviri javnih politika su od suštinskog značaja

Konsultacije i analize sprovedene u okviru projekta REHEATEAST potvrđuju da su predvidivi i usklađeni dugoročni okviri od ključnog značaja za uspešan razvoj sistema CGH. Iako se ciljevi dekarbonizacije sve više odražavaju u nacionalnim strategijama, njihova primena je često otežana usled fragmentiranog zakonodavstva, preklapanja institucionalnih nadležnosti i nedovoljne koordinacije između različitih nivoa upravljanja.

Finansijske i regulatorne prepreke i dalje usporavaju razvoj sistema CGH

Mnogi projekti u oblasti CGH i dalje se u velikoj meri oslanjaju na javna sredstva i fondove Evropske unije, dok su privatne investicije ograničene zbog regulatorne neizvesnosti i nejasnih dugoročnih uslova za ulaganje. Stabilni tarifni sistemi, pojednostavljene administrativne procedure i instrumenti finansiranja bolje usklađeni sa ciljevima javnih politika prepoznaju se kao važni preduslovi za ubrzanje investicija.

Lokalne samouprave imaju centralnu ulogu, ali su kapaciteti i dalje ograničeni

Lokalne samouprave su široko prepoznate kao ključni akteri u energetskom planiranju, razvoju infrastrukture i komunikaciji sa drugim zainteresovanim stranama, uključujući građane. Međutim, gradovi i opštine često nemaju dovoljno kadrovskih kapaciteta, tehničkog znanja i finansijskih resursa, što ograničava njihovu sposobnost da efikasno vode složene projekte tranzicije sistema CGH.

Uključivanje zainteresovanih strana mora biti sistematičnije

Saradnja između ministarstava, gradova i opština, komunalnih preduzeća, regulatora i investitora često se i dalje zasniva na pojedinačnim projektima i neformalnim mehanizmima. Jačanje stalnih platformi za dijalog i veće uključivanje stambenih zajednica, upravnika zgrada i krajnjih korisnika smatraju se ključnim uslovima za unapređenje upravljanja, podršku razvoju projekata, jačanje poverenja javnosti i povećanje efikasnosti sprovođenja.

Perspektive pojedinačnih zemalja

BOSNA I HERCEGOVINA: Poverenje i angažovanje zainteresovanih strana i dalje su na niskom nivou zbog zamora od prethodnih studija i slabe primene reformi.

BUGARSKA: Politička nestabilnost i institucionalne promene značajno utiču na uključivanje zainteresovanih strana i kontinuitet javnih politika.

HRVATSKA: Modernizacija postojećih sistema CGH mora prethoditi širenju mreže, uz snažan fokus na geotermalni potencijal.

MAĐARSKA: Subvencije za fosilna goriva i regulisani sistemi određivanja cena umanjuju podsticaje za energetske efikasnost i integraciju obnovljivih izvora energije.

RUMUNIJA: Fragmentisano planiranje i slaba koordinacija između različitih nivoa upravljanja ostaju ključni sistemski izazov.

SLOVAČKA: Potrebni su snažnija međusektorska koordinacija i jasnije strateško pozicioniranje sistema CGH.

SRBIJA: Reforma obračuna prema potrošnji smatra se najhitnijim korakom za unapređenje efikasnosti i veće uključivanje korisnika.

SLOVENIJA: I dalje postoji značajan raskorak između relativno razvijenih strateških okvira i njihove slabe praktične primene.

Šta je potrebno učiniti: preporuke za javne politike

A Jačanje upravljanja i koordinacije javnih politika

- Uspostaviti usklađene dugoročne okvire za razvoj sistema CGH.
- Unaprediti koordinaciju između energetskih i klimatskih politika, politika renoviranja zgrada i prostornog planiranja.
- Uspostaviti stalne platforme za dijalog svih relevantnih zainteresovanih strana.

B Jačanje saradnje zainteresovanih strana i kapaciteta lokalnih samouprava

- Pružiti podršku lokalnim samoupravama kroz jačanje tehničkih kapaciteta i kapaciteta za pripremu projekata.
- Institucionalizovati uključivanje zainteresovanih strana tokom planiranja i sprovođenja projekata.
- Obezbediti snažnije uključivanje stambenih zajednica, upravnika zgrada i korisnika.

C Ubrzanje sprovođenja i investicija

- Uskladiti mehanizme finansiranja sa dugoročnim ciljevima javnih politika.
- Pojednostaviti administrativne procedure i procedure izdavanja dozvola.
- Ubrzati podršku integraciji obnovljivih izvora energije, korišćenju otpadne toplote i modernizaciji sistema CGH.

Iskustva Danske pokazuju da dugoročno lokalno planiranje grejanja, stabilni mehanizmi finansiranja i bliska saradnja između lokalnih samouprava i komunalnih preduzeća mogu značajno ubrzati modernizaciju sistema centralnog grejanja i integraciju obnovljivih izvora energije.

Ključna poruka za donosiocje odluka

Konsultacije i istraživanja sprovedeni u okviru projekta REHEATEAST potvrđuju da zemlje Istočnog dunavskog regiona dele zajedničku ambiciju da modernizuju sisteme centralnog grejanja i hlađenja i smanje zavisnost od fosilnih goriva. Istovremeno, analize pokazuju da se prepreke tranziciji značajno razlikuju od zemlje do zemlje – od regulatornih i finansijskih ograničenja do slabe institucionalne koordinacije i ograničenih kapaciteta za sprovođenje. Rešavanje ovih izazova specifičnih za svaku zemlju, uz istovremeno jačanje upravljanja, stabilnosti javnih politika i saradnje zainteresovanih strana, biće od ključnog značaja za ubrzanje modernizacije i dekarbonizacije sistema CGH širom regiona. Ove aktivnosti potrebno je podržati strateškim planiranjem grejanja, jačanjem kapaciteta lokalnih samouprava i bržom primenom rešenja zasnovanih na obnovljivim izvorima energije i korišćenju otpadne toplote, kako bi se obezbedio održiviji, otporniji i niskougljenični sektor centralnog grejanja i hlađenja u regionu.

Za više informacija, kontakt osoba je:

Miodrag Glušević, SKGO
miodrag.gluscevic@skgo.org

Co-funded by
the European Union

REHEATEAST